

Швецова А.В

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ (МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

Релігієзнавство – це навчальний курс, що входить до циклу соціально-економічних дисциплін і має суттєве значення для формування особистості сучасного фахівця взагалі, і правоохоронця – зокрема.

Роль релігієзнавства у підготовці фахівців для ОВС України визначається тим, що на основі знання сутності релігії як соціального та культурного феномена, її суспільних функцій, позитивних та негативних аспектів розвитку, курсанти вчать бачити і оцінювати з наукової точки зору різноманітні явища і процеси релігійного життя, прогнозувати їх розвиток з метою попередження можливих негативних подій.

Окрім того, вивчення релігієзнавства формує у слухачів особисті настанови щодо свідомого контролю власних релігійних потреб та почуттів, виважених взаємовідносин із представниками інших релігійних конфесій і т. ін.

Що стосується особливостей вивчення курсу “Релігієзнавство” курсантами Кримського факультету НУВС, то вони визначаються насамперед такими двома факторами: по-перше, фахівці які готуються КФ-НУВС, будуть працювати в Криму, де на сьогоднішній день проживають представники 89 народностей, існує біля 900 релігійних общин різних напрямків, щорічно здійснюють проповіді біля 400 закордонних місіонерів, а тому повсякчас існує можливість виникнення соціальних конфліктів на релігійному та національному ґрунті; по-друге, сучасні правоохоронці повинні вміти (і виявляти у цьому плані особистісну активність) хоча б загалом оцінювати релігійну ситуацію у тому регіоні, де працюють, та передбачати можливі наслідки діяльності різноманітних релігійних груп.

“Багатонаціональність” Криму вже сама по собі потребує постійного вивчення та контролювання процесів, пов’язаних із життєвою необхідністю спілкування та співробітництва представників різних етносів. Як правило, до національних проблем приєднуються і конфесійні, що досить часто створює загрозу між-національних та міжконфесійних зіткнень. Адже в переважно, особливість ідентифікує себе не лише і певним етносом, але і з певною релігією та релігійною спільнотою.

Сучасна конфліктологія має досить широку практику аналізу соціальних конфліктів, що виникають (чи можуть виникнути) на релігійному ґрунті. Таким є:

- конфлікти, пов’язані із вимогою політичної автономії окремих етносів;
- конфлікти, викликані релігійно-позначеними рухами малих етнічних груп за збереження власних культурних та релігійних традицій, що досить часто здійснюється у формі протиставлення “ми - вони”, і у підкресленні своїх національно-релігійних особливостей;
- конфлікти, викликані прагненням народу до воз’єднання, якщо історично частини цього народу потрапили у різні держави;
- конфлікти, в основі яких знаходяться протиріччя на релігійно-общинному ґрунті в умовах однієї конфесії.

У тих чи інших аспектах, названі типи конфліктів, при певному збігові обставин можуть мати місце і в Криму (враховуючи специфіку його соціально-політичного та культурно-релігійного стану).

Саме тому при викладанні навчального матеріалу з релігієзнавства, необхідно акцентувати увагу на особливостях тієї чи іншої релігії (бажано також ознайомити слухачів із відповідними постійними виставками музеїв Криму, наприклад виставкою “Культура та релігія народів Криму” у Кримському етнографічному музеї), та на проблемах, пов’язаних із встановленням взаєморозуміння, взаємоповаги та виваженості у міжетнічних, а таким чином – і міжконфесійних стосунках. Крім того слід стимулювати цікавість і прагнення слухачів до пошуку сучасних фактичних даних з названої проблематики, заохочувати їх до постійного слідкування за відповідними повідомленнями засобів масової інформації та друкованими матеріалами (наприклад, матеріали часопису “Релігійна панорама” та інших періодичних видань). На практичних заняттях необхідно надавати курсантам можливість виступати з повідомленнями щодо цих даних, обговорювати і визначати їх значення для соціально-політичного і культурного розвитку Криму та України.

Суспільне значення та функціонування релігії має також і особистий аспект. В сучасних демократичних умовах реалізації принципу свободи совісті, коли відсутній тотальний та прискіпливий контроль держави за переконаннями і духовним життям людей, з’явилися, на жаль, реальні можливості для створення й діяльності таких релігійних общин, які здійснюють деструктивний вплив на особистість, її психіку, соціальні зв’язки, статус та ін.

Як відомо, у релігійних об’єднаннях реалізуються важливі духовні потреби людини: жити у колективі, бути соціально захищеною, бути впевненою у собі та у своєму майбутньому, мати психологічний комфорт, вітиху, надію, розраду у нещасті, відчувати підтримку однодумців, шукати вищих, абсолютних цінностей, зрозуміти сенс буття і т. ін. Прагнення до задоволення цих потреб досить часто “відкриває” життя та свідомість особистості для маніпулювання ними з боку деяких релігійних авторитетів та груп.

На сьогоднішній день дослідниками виявлені такі аспекти діяльності релігійних общин, які мають насторожувати і відповідних фахівців, і пересічних людей. Це:

- сувора дисципліна та безумовне підкорення лідеру (у цьому випадку можуть висуватися цілі, досягнення яких передбачає насильство як над конкретною особистістю, так і над іншими соціальними групами);
- дріб'язкова регламентація життєдіяльності людини та тотальний контроль за її думками і діями (що може мати негативні наслідки, наприклад, у випадку приходу представника такої общини до влади, а також може приводити до своєрідного поневолення та “зомбіювання” людей);
- домінування апокаліптичних мотивів у віровченні (що може стимулювати вседозволеність у поведінці та заперечення моральних і правових норм);
- визнання безумовного пріоритету світового зла (як правило пов'язане із відповідними культовими діями та ритуалами).

Саме тому знання змісту віровчень та особливостей різних культур релігійних організацій є необхідною умовою свідомого відношення людини до різноманітних релігійних закликів та обіцянок. При цьому для майбутніх правоохоронців особливо важливими є знання про ті релігійні групи та об'єднання, для діяльності і вчення яких характерні вищезазначені аспекти. Найбільш “тривожними” у цьому відношенні є сатаністи, свідки Іегови, деякі культу східного напрямку – наприклад, сумнозвісний сімферопольський ашрам “Гухьясамаджа”.

Обіцяючи негайне поліпшення долі та гарантуючи “врятування”, ці релігійні общини можуть здійснювати деструктивний вплив на особистісне та суспільне життя, а тому повинні підлягати прискіпливому контролю з боку правоохоронців. Тим більше, що ситуація розвитку релігійного життя в Україні ускладнюється тим, що Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”, прийнятий у 1991 році, відзначається настільки високим рівнем демократизму та свободи, що, можна сказати, “провокує” утворення багаточисленних і різноманітних релігійних спільнот, які досить важко контролювати, правильно визначати їх орієнтацію та можливі наслідки діяльності.

В силу цього факту, особливу увагу при вивченні курсу “Релігієзнавство” слід звертати на інші правові акти, які виступають своєрідною “підмогою” у вирішенні соціальних проблем, пов'язаних із релігійним життям. По-перше, це правові акти України – Конституція України (ст. 35, 37), Закон України “Про освіту” (ст. 8), Закон України “Про міліцію” (ч. 4, ст. 5), Кримінальний кодекс України (ст. 66, 139, 209), Закон України “Про альтернативну (невійськову) службу” та ін. По-друге, це міжнародні правові акти – “Міжнародний пакт про громадянські та політичні права” (1966р.), “Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини” (1950р.), “Декларація про ліквідацію усіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи переконань” (1981р.), Резолюція Ради Європи №1202 1993р. “Про релігійну терпимість у демократичному суспільстві” та ін.

Керуючись названими документами, правоохоронці повинні здійснювати урегулювання конфліктів та вирішення проблем, пов'язаних із реалізацією релігійних потреб людини та з діяльністю окремих релігійних груп.

Загалом, при освоєнні курсантами навчальної дисципліни “Релігієзнавство” слід виходити із того, що будь-яка свобода, у тому числі – і свобода совісті, має певні соціальні та природні межі. Тому, згідно кантівського принципу “моя свобода закінчується там, де починається свобода іншого”, ні в якому разі не можна байдуже та безвідповідально ставитися до різних проблем релігійного життя, яке так чи інакше, але завжди, пов'язане із реалізацією основних прав і свобод людини.